

▣ XV AIEJI ▣ **WORLD CONGRESS** ★ **CONGRÈS MONDIAL**

▣ III ESTATAL ▣ **CONGRÉS DE L'EDUCADOR SOCIAL** ★ **CONGRESO DEL EDUCADOR SOCIAL**

BARCELONA - 6-9 JUNY 2001

TAULA RODONA C1. DIFERÈNCIES CULTURALS I CONFLICTES DE VALOR

Zvi Levi
Wizo-Hadassim Youth Village.
Israel

AMB EL SUPORT DE:

**Diputació
Barcelona**
xarxa de municipis

*Barcelona,
la ciutat de les persones*
Ajuntament de Barcelona

Socrates

AMB EL PATROCINI DE:

Recentment, hem adquirit molta experiència a Israel en la manera d'ajuntar grups de diferents entorns ètnics i culturals. Tot i ser de la mateixa nacionalitat (religió?), hi ha una gran diferència entre els jueus d'Europa, d'Àsia, d'Àfrica, de Llatinoamèrica; jueus provinents d'un país marxista, d'un país totalitari, d'una civilització tribal, etc. La barrera del llenguatge és només la més aparent. Totes les barreres típiques que separen la gent de cultures diferents, també existeixen quan els immigrants jueus es reuneixen procedents de diferents països i establiments culturals, fins i tot quan estan units per la seva fe religiosa.

La trobada entre diverses poblacions va ser molt complicada, fins i tot en temps en què la immigració era el resultat d'una ideologia nacionalista que consistia a tornar a l'antiga pàtria i crear una societat nova i millor. Les dificultats van empitjorar encara més quan es motivà la immigració amb l'opressió i la persecució que van patir els jueus als seus respectius països d'origen, des d'on se'ls obligà a fugir de la pobresa o de perills mortals.

Des del principi de segle, l'educació en institucions residencials fou, fins i tot abans de la fundació de l'estat d'Israel el 1948, un establiment per a l'adaptació dels nens immigrants. Gairebé per norma, els nens i joves de cultures diferents normalment s'ajuntaven en comunitats d'uns quants centenars de nens. El nucli bàsic de la població de nens que vivien en aquestes institucions era el grup de nens que estaven totalment immersos i integrats a la cultura israeliana. Aquest grup arribaria a les institucions a causa dels problemes que tenien a casa, o perquè volien gaudir de la gran oportunitat d'educació que els oferien aquestes institucions. Els nens nascuts a Israel es van ajuntar amb els nens immigrants, d'un o més països, en una proporció d'un a dos: dues tercers parts eren israelians i una tercera part eren immigrants. El temps ens ha demostrat que aquesta estructura és molt constructiva, ja que facilita els processos dolorosos transitoris. En aquesta ponència intentaré explicar breument el motiu pel qual aquesta estructura té una força tan constructiva.

Una experiència llarga i variada ens va conduir al desenvolupament de diversos principis que són la base de la fundació de les institucions d'adaptació. Aquests principis van derivar d'una llarga i variada experiència i estan relacionats amb el fet de tractar les diferències culturals i els conflictes que puguin sorgir entre sistemes/valors en discrepància.

Les institucions van deixar que els nens s'agrupessin, a les habitacions i a les classes, amb els seus companys del mateix origen cultural. El contacte amb gent d'altres cultures era temptatiu i es produïa en llocs comuns de la institució, com ara al menjador, a l'auditori o als grups de treball que els interessaven (equips d'agricultura, equips tecnològics amb tasques d'enginyeria acústica i elèctrica, equips esportius, equips musicals, etc.). Avui dia, els ordinadors representen un mitjà molt important a l'hora de formar grups per solucionar problemes.

Les institucions van establir un horitzó d'expectatives realista. La barreja de cultures no es considerava una situació en què uns s'havien d'assemblar als altres un cop finalitzat el procés. Al contrari, la barreja de cultures es considerava una situació en què tots els estils de vida, tot i ser tan diferents entre ells, i sempre que no fossin descaradament criminals, es reconeixien i es consideraven similars.

Les institucions han après la importància d'involucrar els pares i la comunitat del país d'origen al procés de canvi, en comptes d'adoptar una postura paternalista envers els nens i obligar-los a seguir els costums de la seva antiga cultura, cosa que és "inviabile" en el mitjà de vida del seu nou territori. Les institucions no van demanar mai als pares o als altres adults del país d'origen que s'abstinguessin d'intervenir en el procés d'educació dels adolescents. No valia la pena fer-ho, ja que sabíem que el procés d'assimilació en els adults és normalment molt més difícil. De vegades, mantenir una relació amb la comunitat original no resulta fàcil, perquè sovint els nens "s'amaguen" dels seus pares ja que s'avergonyeixen de les seves normes o accent. Al mateix temps, els pares tendeixen a mantenir les distàncies i deixar els fills a càrrec de gent de la cultura dominant, ja que creuen que "serà molt millor per a ells".

Els mitjans de vida en tots els sistemes institucionals (dormitoris, llocs de treball, tallers) permeten tant la preservació de la cultura original, com la transició gradual cap a la nova cultura (llenguatge inclòs). Això s'ha de fer al ritme del nen, i no pas segons un horari preestablert i forçat. Als nens se'ls permet mantenir qualsevol element habitual (llengua, menjar, roba, costums recreatius, codis per adreçar-se als adults o a les persones del sexe oposat, etc.) durant tant de temps com els faci falta. No se'ls obliga a canviar el comportament habitual per tal d'adaptar-se mecànicament a la cultura majoritària. En aquest sentit, les institucions sempre han contractat, a banda dels treballadors d'origen israelià, d'altres educadors i personal tècnic del mateix origen que els nens.

Els principis en què ens basàvem provenien del fet de reconèixer que els nens tenen dret a gaudir d'una infància i una adolescència, tenen dret a ser nens i a ser adolescents. Reconèixer aquest fet representa, des de fa anys, un consens a gairebé tots els països del món. On millor es veu aquest consens és en la lluita contra la participació de nens, des de molt petits, en treballs forçats, guerres, activitats sexuals, i fins i tot en funcions pròpies dels pares. I no és només per qüestions humanitàries o idees morals sobre els drets dels nens, també perquè les teories indiquen que, per tal de gaudir d'una bona maduresa, el nen ha d'acabar el seu procés de desenvolupament, passant per la infància, l'adolescència i la moratòria, d'acord amb la manera que té cada societat de proporcionar experiències als seus joves en aquestes etapes de desenvolupament. En casos d'immigració, l'existència d'una infància i una adolescència normals perilla, a causa de la ruptura que es produeix en l'ordre de la família i de la comunitat en temps de transició cultural, i a causa d'un canvi cultural sobtat i dels codis socials als quals s'ha acostumat el nen.

Quan vam acollir els immigrants procedents d'Etiòpia, vam poder comprovar un dels exemples més obvis. A la cultura etiòp, mirar directament als ulls d'una persona gran, o d'una persona amb més autoritat, es considera de mala educació. Tanmateix, a la cultura israeliana, quan una persona no mira una altra persona directament als ulls, se sospita que l'està enganyant, o que està fent alguna cosa sospitosa. De vegades, un adult israelià demanarà a un nen que el miri als ulls mentre parlen, especialment si estan discutint. Demanar-li-ho a un jove procedent d'Etiòpia intensificava el malestar en les converses que ja eren, per si mateixes, bastant desagradables (una investigació disciplinària, una investigació per petits robatoris entre companys, etc.).

Resumint, els nens immigrants necessiten tenir la seva pròpia infància. Els nens immigrants necessiten tenir la seva pròpia adolescència. Les fórmules normatives de la infància i de l'adolescència a la societat que els acull no són adequades per a un nen immigrant. Fins que no s'acabin els processos d'assimilació i d'adaptació, si s'obliga un nen a viure en una cultura nova i desconeguda, d'una manera arbitrària i artificial (fins i tot quan es fa amb suavitat i suport), el nen perdrà la infància o l'adolescència, ja que és capaç de viure-ho. Moltes vegades, el procés de desenvolupament s'interromp irrevocablement. Sovint formen bandes de nous immigrants com una manera patètica i perillosa de recuperar la seva "pròpia infància", la "infància que els és familiar", la seva "infància vertadera".

L'entorn no reacciona al comportament juvenil dels joves immigrants segons les expectatives del nen: les reaccions poden ser o massa indulgents o massa severes, però per norma, mai no compleixen les expectatives del nen. Les reaccions són simplement incomprensibles i, per tant, afecten el procés d'experimentació i de negociació amb els adults, que els nens necessiten per a completar el seu desenvolupament. (Aquest procés ha estat comparat, pel psicòleg Erik H. Erikson, amb un procés que demana la precisió dels engranatges.) Aquests adults tan estranys no poden convertir-se en un model per al nen, i tenir un model a seguir és un factor indispensable per a la consecució dels processos de desenvolupament a la infància i a l'adolescència.

D'aquesta manera, es crea una discrepància entre les diferents capacitats del nen. Mentre que el seu desenvolupament físic es produeix d'acord amb la seva edat i se sincronitza amb el temps, les seves emocions, en lluitar contra un món estrany, contra uns codis desconeguts, no concorden amb la seva edat o no es desenvolupen al mateix ritme que les altres fases de maduresa. Un exemple obvi és el desenvolupament sexual: els seus aspectes psicològics no canvien a causa de la immigració, sinó per la capacitat d'experimentació, en el context d'una relació amb parelles potencials i en el context d'una societat més gran. Les relacions sovint es veuen totalment trastocades. Aquest és el resultat de la diferència entre els codis de comportament del país d'origen i els del país adoptiu. Malgrat que en altres medis de vida aquest fet és menys aparent, també hi ha troba la mateixa confusió. El nen necessita saber quina és la seva capacitat intel·lectual, el seu estat social, els seus drets

i obligacions dintre de la família, la seva participació en els sistemes més amplis, institucions acadèmiques, servei militar (als països on és obligatori), etc.

La conclusió que traiem de totes les experiències viscudes i coneixements teòrics adquirits en el procés d'adaptació dels joves fins al dia d'avui, ens permet afirmar que cal crear un entorn que faciliti, tant teòricament com a través de les normes establertes, l'apropament dels joves immigrants envers les diferents parts de la nova cultura i de la nova societat que els acull. El jove immigrant hauria de tenir l'oportunitat, en la mesura que sigui possible, d'assumir la nova cultura al seu propi ritme, de la manera que vulgui i en la mesura que desitgi o que sigui capaç d'assimilar.

No hi ha una didàctica per a la transició cultural i, per tant, no s'hauria d'intentar establir un horari o un pla preestablert. L'entorn més eficient, pel que fa a reduir els riscos que amenacen els joves en una situació transitòria, passa per permetre un entorn que ofereixi una varietat d'oportunitats i d'estimulacions, i no obligar el jove a respondre-hi.

M'agradaria cloure la meva intervenció amb una opinió sobre el tema principal d'aquesta conferència:

La manera de tractar els joves immigrants que he descrit breument en aquesta ponència funcionaria perfectament si als adults que treballen a les institucions se'ls guiés amb un sistema ètic ampli, és a dir, un sistema basat en principis humanitaris. El fet d'establir un codi moral estricte, sovint percebut com uns valors ètics que serveixen de guia, és sempre una funció de la cultura específica i, per tant, no és prou flexible per convertir-se en la base de l'aproximació i de la difícil negociació entre els educadors adults, que provenen d'un entorn cultural, i la gent jove a qui s'està ajudant a integrar-se en un context cultural nou i estrany

Aquest projecte s'ha dut a terme amb el recolzament de la Comunitat Europea.

El contingut d'aquest projecte no reflecteix necessàriament les opinions de la Comunitat Europea, ni implica cap responsabilitat per part seva.